

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8. Vtrum antichristus possit etiam dici caput malorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Ad hoc dicitur, quod proculdubio Antichristus non est caput demonum malorum, sed hominum tantum, quia nec ordine, nec virtute, nec perfectione illos excedit in malitia, cum sit futurus purus uiciorum, ac per hoc non habiturus ita malam uoluntatem, sicut habent demones, qui in quolibet opere suo uoluntati adeo quod etiam naturalibus actibus apponunt circumstantias malas. Antichristum autem nihil prohibet operaturum aliquid de genere boni sine mala operis circumstantia, pura quia honorabit parentes, & huiusmodi. Vnde & Angelum custodem habebit, persuasurum quandoque, ut ab aliquo desistat malo. De diabolo autem aliud est dicendum absolute, & aliud infra expositionem presentis literae, nam absolute uerum est, quod Lucifer est caput omnium malorum, tam demonum, quam hominum, quod facile deduci potest utendo ratione septimi articuli. Secundum praesentem autem litteram diabolus dicitur caput omnium malorum hominum, ita quod tam in 7. qua in 8. art. non est sermo nisi de malis hominibus. Et ly diabolus, non sumitur pro aliquo uno diabolo solo, sed pro toto ordine diabolico, uel melius pro Lucifero, ut continet totum ordinem diabolicum, ita quod sensus est, quod diabolus, hoc est Lucifer cum suis, uel ordo diabolicus, est caput omnium malorum hominum. Et huic sensui attestantur tentationes hominum, quae non ab aliquo uno diabolo sunt. Vnde patet responsio ad duas primas obiectiones.

Ad tertiam autem dicitur, quod in Antichristo ponitur plentudo malitiae non simpliciter, nec Lucifer, sed inter homines, ea ratione, quia in eo est diabolus, hoc est diabolicus ordo, secundum plenum effectum malitiae. In responsionibus ad primum, & secundum simul, dubium occurrit, quia in responsione ad primum dicitur, diabolus & Antichristum non esse duo capita, sed unum caput; in responsione autem ad secundum, dicitur, Antichristum esse membrum diaboli. Haec non sibi inuicem aduersantur, quia si Antichristus est membrum diaboli, oportet diabolus esse caput Antichristi, ac per hoc Antichristus est caput subordinatum altiori capiti, scilicet diabolo, & sic Antichristus & diabolus sunt duo capita.

Ad hoc dicitur quod diabolus potest dupliciter considerari, scilicet secundum se, uel ut est in Antichristo. Si secundum se, sic Antichristus & diabolus sunt duo capita, quorum unum subordinatur alii, scilicet Antichristus diabolo, & hoc dicitur responsio ad secundum. Si autem consideretur diabolus, ut est in Antichristo, sic ambo sunt unum caput, & sic uerificatur responsio ad primum. Vel, & melius respondetur, quod diabolus & Antichristus dupliciter considerari possunt, primo in ordine ad multitudinem malorum hominum (de quibus est sermo) & sic ambo sunt caput unum corporis unius. Et hoc directe intendit

responsio ad primum, dum duo capita unius, & eiusdem omnino corporis mystici excludit. Secundo considerantur inter se, & sic Antichristus respectu diaboli est membrum, diabolus autem caput eius, sicut Deus caput Christi. Cum quo ita, quod respectu multitudinis malorum hominum Antichristus est caput, & sic Antichristus est caput subordinatum altiori capiti, qui diabolus est. Et hoc dicitur responsio ad secundum.

QVAESTIO IX.

De scientia Christi in communi, in quatuor articulos diuisa.

DE INDE considerandum est de scientia Christi. Circa quam duo consideranda sunt. Primo, quae scientiam Christum habuerit, secundo de unaquaque scientiarum ipsius.

CIRCA primum quaeruntur quatuor.

- ¶ Primo, Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam praeter diuinam.
- ¶ Secundo, Vtrum habuerit scientiam, quam habent beati, uel comprehensores.
- ¶ Tertio, Vtrum habuerit scientiam inditam uel infusam.
- ¶ Quarto, Vtrum habuerit aliquam scientiam acquisitam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam praeter diuinam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit aliqua scientia praeter diuinam. Ad hoc enim necessaria est scientia, ut per eam aliqua cognoscantur, sed Christus per scientiam diuinam cognoscebat omnia superfluum igitur fuisset quod in eo esset alia scientia.

Respondetur. Lux minor per maiorem offuscatur: sed omnis scientia creata comparatur ad scientiam Dei

Circa primum igitur habes in tertio sent. Ioannis Capreoli distinctione uigesimaquarta quaestione prima, argumenta multa Ioannis de Ripa & aliorum, quae quoniam procedunt ex extraneis aut immiscent illa (puta quod uisio sit species) aut differentiam inter matutinam & uespertinam cognitionem, aut cognitionem creaturarum in uerbo, aut differentiam inter cognitionem enigmaticam & facialem, aut intuitiuam, aut etiam magis extraneam, aut illa, quae in littera hac soluuntur, & scientia detradit ex propriis, non ex extraneis, refecareque debent superflua, ideo omittenda censui, allatis tantum duobus motiuis. Primum est Deus respectu beatorum se habet ut species intelligibilis. ergo multo magis potest se habere ut intellectio. Antecedens patet: Et consequentia probat, quia magis repugnat Deo ratio habitus seu habitualis formae, quam actus seu formae actualis: sed ipse habet rationem habitus, seu habitus ualis formae, intelligere autem habet rationem actus, ergo. Secundum est ex auctoritate Aug. 4. de Trinitate. cult. dicentis de uisione beata duo. primo; quod illa Deus est bonus & beatus, secundo, quod ipsa sola est summum bonum cuius adipsendum gratia praecipitur agere quicquid ratione agimus. Ex his enim patet, quod uisio beatorum est quid increatum, alioquin Deus esset bonus & beatus aliquo creato, & aliquid creatum esset summum bonum & finis ultimus &c.

Circa secundum autem occurrit statim obiectio, quod alicuius naturae, licet inferat intellectionem diuinam, non possit esse naturalem. Tertia S. Thomae.

Super quaestione nona articulum primum.

Tulius clarus est.

In corpore tria sunt. Primo respectu integritatis naturae, assumptae pro radice conclusionis. Secundo respondetur quae sit unica affirmatiua conclusio (scilicet oportet in Christo esse scientiam creatam) trib. rationibus super dicto fundamento fabricatis, probando illam.

Tertio confirmatur conclusio auctoritate sacro Concilii, recitandi illius rationem. Omnia clara sunt in littera.

In responsione ad primum eiusdem articuli, dubia duo occurrunt circa illud, unde hic actus non potuit esse animae humanae Christi, cum sit alterius naturae. Primum quidem circa id, quod dicitur de impossibilitate actus intelligendi diuini, quod sit actus intelligendi animae Christi, nam multum re putant hoc esse possibile. Secundum circa dicti rationem scilicet cum sit alterius naturae, quoniam non apparet quantum ualeat.

3. di. 14. ar. 1. q. 1. & u. q. 20. ar. 3. & 0. p. 3. c. 223.

G anime

Est glia gor. in Mar. in pua

Art. 1. quae

cap. 3. inter opera Aug. 103.

Art. 1. huius quae

Et. et ibid.